

Er, ikke bør

Roar Olsen

psykologspesialist og psykoanalytiker i privatpraksis

Psykologen utforsker det pasienten formidler, uten å mene noe om det.

EN PSYKOANALYTISK HOLDNING skal være fri fra hukommelse og ambisjon, sa Wilfred Bion (1967). Mennesker skal godtas for den de er. Ofte føler vi oss imidlertid kun elsket når vi er på visse måter.

Fra oppveksten hadde Anne¹ en følelse av at hun tidvis, særlig når hun var depressiv, ble for klagende og sutrende overfor andre, og at andre da gikk lei henne og måtte stenge henne ute. Da jeg i en time foldet hendene mine over magen, sa hun:

«Så du barrikaderer deg.»

Opplevelsen var en projeksjon, og den dreiet i normativ retning: Det er ikke noe jeg bare gjør fordi armene for eksempel blir litt mindre tunge, men hun opplever at jeg misliker henne eller har fått nok av henne. Å projisere vil her si å legge tanker og følelser om seg selv over på meg. Hun var på det tidspunktet meget klar over hvor selvkritisk hun kunne være. Som svar pekte jeg på at hun forstod mine armbevegelser som *på grunn av* og *mot* henne, mens det ikke slo henne at jeg kanskje foldet hendene av bekvemmelighetsgrunner.

Projeksjoner handler ofte om at pasienten opplever at andre reagerer *mot* en heller enn *for* en. For å møte slike overføringer må psykologen gå inn i en deskriptiv posisjon. Her tar psykologen imot og utforsker det den andre måtte formidle eller være, uten å mene noe om det, verken i positiv eller negativ retning. Analytikeren skal heller stå i relasjonen til pasienten enn å forstå den, skrev Betty Joseph (1989). At psykologen støtter pasienten ved å være sammen med henne om de negative og truende opplevelsene, er kanskje vel så viktig som å spore nåtidens symptomer til fortidens traumer.

Den deskriptive posisjon hos psykologen kan skapes eller vedlikeholdes ved hjelp av kunnskap, overskudd og trygghet. Ved mangel på kunnskap, krefter eller trygghet skapes raskt en defensiv posisjon beskrevet ved normative grep: bedømmelse, fordømmelse, vi liker eller misliker. Vi setter den andre i en betinget aksept. Det deskriptive er en motvekt til det normative.

Psykisk reparasjon og vekst skjer når pasienten bringer inn et normativt element i relasjonen, mens analytikeren er deskriptiv tilbake. Psykologen forholder seg åpen og aksepterende til det som bringes inn. Her er vi tilbake til det gamle og kanskje velkjente forholdet mellom er og bør, to logisk ulike nivåer. Vi kjenner vel eksemplet fra legevitenskapen, der et positivt funn blir deskriptivt forstått, for eksempel at det *er* spor etter kreftceller. Noe må få lov å være som det er og bli bekreftet uten at det må vurderes som bra eller dårlig. Å få bekreftet sin opplevelse er en deskriptiv sak. Om opplevelsen er bra eller dårlig, er en normativ, og helt annen, sak.

Referanser

Bion, W.R. (1967). Notes on memory and desire. *The Psychoanalytic Forum*, 2, 272–3, 279–80.

Joseph, B. (1989). *Psychic Equilibrium and Psychic Change: Selected Papers of Betty Joseph*. London & NY: Tavistock/Routledge.

¹. «Anne» er en anonymisert og generalisert pasientbeskrivelse.